

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

In Qvo Agitvr Nominatim De Sacerdotibus, Confessarijs, Magistris siue
Doctoribus, Concionatoribus, Episcopis & alijs Prælatiſ, eorumque
Ministerijs - In ſeptem Tractatus distributus ...

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1629

Cap. I. Scientiæ necessariæ ad perfectè obeunda munia Magistrorum,
Prædicatorum & Prælatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45750](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45750)

TRACTATUS SEXTVS.

 DE PERFECTIONE IN OFFI-
 CIIS ET MINISTERIIS LITERAS PROFITEN-
 TIVM, ET NOMINATIM MAGISTRORVM AC
 Prædicatorum Euangelicorum.

CAPVT I.

 SCIENTIÆ NECESSARIÆ AD PERFECTE
 obcunda munia Magistrorum, Prædicatorum
 & Prælatorum.

SORS LITERATORVM ET ERVDITORVM IN OMNI
 BVSCIENTIIS eminentium complectitur varia officia
 & ministeria, præstata valde ac vtilia in bonum totius Ec-
 clesiæ, & Christianæ Reipublicæ. Illi enim sunt qui tan-
 quàm Magistri veram doctrinã in Scholis docent, & ab eius
 hostibus in disputationibus defendunt: explicantes stupenda naturæ se-
 creta & arcana Scripturæ Sacræ mysteria. Ex illis prodeunt Prædicato-
 res, qui populo Christiano sanctum prædicant Euangelium; Confessarij,
 qui respondent, suumque præbent iudicium in casibus, dubijsque rebus;
 Iudices proferentes sententias circa controuersias in omnibus Tribuna-
 libus; Aduocati siue Iurisperiti, qui partes contendentes in eisdem Tri-
 bunalibus tuentur; & Pastores ac Prælati, qui Ecclesias, & Religiones
 gubernant. vt autem felix illorum sors & munus vltimus progrediatur,
 filios quasi parentes generant, qui ipsis in huiusmodi ministerijs succe-
 dant: qui enim nunc sunt discipuli, postea euadunt scientiarum periti, &
 Magistri. Nec satis sibi esse existimant quod præsentibus erudiant: sed eri-
 am doctrinam suam scripto edunt: vt per totum orbem diuulgetur, du-
 retque etiam in secula futura. Horum ministeriorum præstantiora, & vti-
 liora (quæ huius Tractatus erunt præcipuum argumentum) sunt illa.
 quæ tendunt in spirituale Ecclesiæ bonum, & animarum salutem: de
 quibus dixit Apostolus, quòd *aposuerit Deus in Ecclesiã primum Apostolos*

1 Cor. 12. 28

secundus

b Ephes. 4.
1.

secundo Prophetas, tertio doctores, & iterum dicit: b: ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam Prophetas: alios Euangelistas, alios autem Pastores & doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in edificatione corporis Christi, ut scilicet vniuscuiusque ministerio suo atque dat; ut Sancti hoc est: hoc est Ecclesie, edificium peragat semper, & conseruetur, conuente indigentiam infidelibus. Horum ministeriorum prestantia & excellentia adeo est clara & perspicua: ut seipsum palam manifestet, ac predicet. Nec aliam commodior via eam extollendi ac magnificandi: quam si bonorum operum in singulis ministerijs latentes in lucem proferantur; & similiter duplex talentum necessarium ad ea perfecte exercenda: talentum scilicet Sapientie & sanctitatis; siue scientie & virtutis; siue (ut S. Gregorius ait) Intellectus & operationis: quorum coniunctio & familiaritas adeo necessaria est: ut neque scientie sine virtutibus: neque virtutes absque scientijs sumere possint, ut iam dicemus

Homil. 9. in
Euang.

§. I.

I

A PRIMO igitur talento initium sumentibus aduertendum est: scientie nomine hic intelligi vniuersim lumen quoddam spirituale, quo noster intellectus certo agnoscit veritates necessarias & conuenientes ad nostrum, aut Ecclesie bonum vniuersale, aut nostrorum proximorum: quia cum sint tot, tamque diuersae: idem diuersa lumina scientieque ad eas cognoscendas diriguntur. Q V A R T U M dux est lumen naturale, quod Dauid appellat a lumen vultus Domini; ab eo enim cum magna claritate procedit; ostenditque intellectui nostro bonum a nobis faciendum & malum fugiendum: & vniuersim quicquid pertinet ad statum hominis vitam suam iuxta rationem, & naturae legem ducentis. Quemadmodum enim bestiae naturali quodam instinctu nouerunt res sibi utiles, & noxias: ut illas sibi accipiant, has vero rejiciant: ita homo naturali rationis lumine, (quod alij Synderesim vocat) utens, bona sua ratione agnoscit, quid utile sit, & quid noxium ad bonum esse hominis. Et idem lumen connaturale quasi redditum intellectui nostro initium est & fons scientiarum omnium naturalium, quae humano discursu inuenta, & manifestatae sunt: & sunt habitus, & quasi lumina intellectui superaddita quibus clare facileque videt veritates naturales, quales sunt in Philologia, Astrologia, Medicina, Mathematicis & alijs similibus.

a Psal. 4. 7.

S. Thom. 1.
P. 2. q. 79 a. 12

2

S E D quoniam omne lumen naturale semper est, & fuit valde debile, prospexit Dominus noster de supernaturali fidei lumine, quo noster intellectus magna certitudine credit omnes veritates, quas Deus Dominus noster Ecclesiae suae reuelauit: quemadmodum continentur in scripturis Sacrae veteris ac noui Testamenti: ac habentur per Traditionem Apo-

stolorum

stolorum, aut declarata sunt in Decretis Sactorum Conciliorum. Quae tamen fide vnusquisque speciatim totum id nouit, quod pertinet ad statum Christiani: hoc est, quicquid ad propriam salutem nosse est necesse. Ad quam fidem iuuandam & fouendam largitur Deus omnibus iustis quatuor Spiritus Sancti dona, quae appellamus *donum Sapientiae, Intellectus, Scientiae, & Consilij*: quae sunt quatuor supernaturalia lumina fidem ipsam corroborantia, vt possit magis penetrare veritates ipsas reuelatas; aut maiori gustu & iucunditate de eisdem alijs sentire, aut recte applicare ad bonorum operum exercitationem. Ex his donis oriri solet mystica spiritus scientia: cuius actus est contemplatio supremae veritatis, ipsius scilicet Dei; ac meditatio Diuinorum eius mysteriorum: quibus multo amplius illustratur lumen fidei, & excelsior Dei Christiue Domini nostri, & sui ipsius cognitio obtinetur: quae est radix propriae perfectionis, sita in serueni dilectione & vnitione cum Deo Domino nostro.

Hinc etiam oritur tertia scientia ad nostram salutem necessaria: quae consistit in cognitione rerum proprii status & officij vniuscuiusque, siue secularis, siue Ecclesiastici, siue Religiosi: difficile enim eas seruabit, nisi nouerit: dici que poterit de eo quod dixit scriptura de filijs Heli: *b quod essent filij Belial, nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad populum.* Et per alium Prophetam dixit: *c quia tu scientiam repulisti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi; & quia oblitus es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego.* Ex quo Nicenu concilium deducit; indignum esse Sacerdotali statu, & Episcopali munere, qui non habet scientiam necessariam ad satisfaciendum oneri, & obligationi suae. Et vniuersim hos omnes complectitur illa Apostoli maledictio: *d si quis ignorat, ignorabitur*: hoc est, qui negligit ea scire ad quae tenetur: is reijcietur ab eo, negante se illum agnoscere; nec approbante eum vt in caelum ingredi queat,

Ex lumine fidei eiusque donis cum auxilio luminis naturalis, scientia procedit Sacrae Theologiae: quae ex principijs reuelatis, adhibito rationis discursu, infert alias conclusiones spectantes ad mysteria Fidei, & instructionem bonorum morum. Quae scientia, quamuis necessaria non sit cuius Christiano ad suam salutem & perfectionem, ad bonum tamen vniuersale totius Ecclesiae, ac Reipublicae Christianae est necessaria. Nam S. Augustinus dixit: *hac scientia fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.* Gignitur enim fides salubris in multis infidelibus, nutritur in fidelibus, defenditur ab haereticis; & ita roboratur, vt omnibus fiat credibilis.

Ex Theologia Sacra oriuntur Sacri Canones, qui sunt quasi expeditae conclusiones Fidei, bonaeque gubernationis Regulae ad vniuersale Ecclesiae bonum in administratione Sacramentorum, & Sacrificijs, caeterisque

S Thom. 1.
2. q. 63. a. 4.
Et 2. 2. q. 8
a. 6.

3

b 1. Reg. 3. 12
c Osee 4. 9.

Refertur. c.
omnes dist.
38. Et c. Nisi
cum pridem
de renunc.
S. Bern.
Serm. 36 in
Cant.

d 1. Corin.
4. 38.

4

lib. 14. de
Trinit. c. 1.

5

officijs ac ministerijs Ecclesiasticis. Cōplectuntur etiam leges ac directi-
ones ad iudicandum de litibus & causis inter ipsosmet Ecclesiasticos et
ortis cricaea, quæ ad ipsorum forum spectant: sicut etiam est scientia
legum Ciuiliū, pro gubernatione Reipublicæ secularis.

DENIQUE quoniā industria humana valde sterilis est in actionibus
& exercitijs harum scientiarum circa finem, in quem tendunt: solet Do-
minus noster tres gratias gratis datas communicare in totius Ecclesiæ do-
ninarum bonum: quas Sanctus Apostolus appellat: e sermonem sapien-
tia, sermonem scientia, & interpretationem sermonum. Quæ duo dona in se
continent; alterum intelligendi mysteria cœlestia; alterum (vt S. Tho-
mas ait) eadem explicandi. Et hoc significat, quod Apostolus eas gratis
appellet sermonem sapientia & scientia: hoc est habere donum & talentum
persuadendum alijs veritates Fidei, quæ sunt quasi principia eius: hoc
autem pertinet ad sapientiam: persuadendi etiam reliquas veritates quæ
Theologia ex ijs mysterijs deducit: Et hoc spectat ad gratiam scientia.
Tertia gratia est interpretatio sermonum Dei, donum scilicet intelligendi
ac declarandi Sacram scripturam, in qua verba continentur, quæ Deum
reuelauit, & docuit homines: ad eod enim sunt difficilia & profunda: vt
cœlesti lumine sit opus, ad ea assequenda; & singulari gratia, ad eadem
alijs explicanda.

§. II Scriptura Sacra.

HAEC Sacrarū Scripturarū scientia, & quæ ab ea procedunt, prae-
cipue sunt, in quibus eminere debent omnes operarij Euangelii:
quemadmodum Apostolus discipulo suo Timotheo significat
his verbis: a memor esto, quia ab infancia Sacras litteras nosti, quare potes
instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu. Omni enim scriptura
diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad cor-
diendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Quibus
verbis insinuat S. Apostolus excellentiam, utilitatem & finem Sacrae
scientiæ, quam Ecclesiæ Magistri discere debent.

NAM Primum Scriptura Diuina summè splendet in veritate ac certitudo-
tudo rerum quas docet: eod quod reuelatæ & inspiratæ sint à Deo, qui
suprema est & infallibilis veritas; qui nec dici potest, nec nos decipere.
Quamuis enim scriptores eius fuerint homines, ex seipsis subiecti menda-
cacio ac deceptioni: vt tamen S. Petrus dixit: b omnis prophetia Scriptura
propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando
Prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines. Est enim
Deus ad eod verax, & Sanctus: vt non possit aliquid falsi alijs inspirare, aut
per hominum os aliquid falsi loqui. Ex quo prouenit: vt ad eam bene
intelligendam necessaria sit illustratio & inspiratio eiusdem Domini, qui
illam

6

c1. Cor. 12. 8

ibi lectio. 2.
ex S. Aug.
13. de Tri-
nit. c. 2. 2.
q. 77. a. 1.

a 2. Tim. 3.
15.

b 2. Pet. 1. 20

illam dicitur. Estque instar clavis scientiæ, qua ille intellectum nostrum aperit ad eum sensum assequendum, quem spiritus Diuinus sub cortice verborum occultauit. Ac propterea in libro Iob dicitur: *c inspiratio omnipotentis dat intelligentiam.* Secunda Scripturæ sacræ excellentia est, quod sit vtilissima ad salutem & perfectionem quam quærimus: sacræ enim literæ (ait) *possunt te instruere ad salutem:* in omni eo scilicet quod iuuat ad eam obtinendam. Ad quod satis est, quod ille sint à Deo inspiratæ: cuius bonitas adeo est immensa, vt docere non possit res prauas, noxias, inuiles, aut vanas: potius de se ipso dicit: *ego Dominus Deus tuus docens te vtilia.* hoc est talia, quæ per excellentiam nomine *vtilium* nuncupentur: conferunt enim præcipuè ad obtinenda bona spiritualia & æterna; fugienda verò mala contraria. SED vterius progreditur eius excellentia, quia nō solum Sacre literæ vtilis sunt vnicique pro seipso; sed etiam vt alijs beneficiant. Et hoc nomine tangit Apostolus quinque magnas earum vtilitates, ad aliquem ex quinque finibus obtinendum. *Primus finis est, ad docendum* homines quæcūq; ad eorum salutem & perfectionem conferunt; ita vt ex ignorantia eam non amittant. Nec solum veritates docet ibi expressas, sed reliquas etiam ad alias naturales scientias pertinentes. In multis enim eas corrigit ac dirigit: nam nisi lumen adesset, quod ipsa Scriptura Sacra nobis præbet, multa iudicarem vera quæ ipsa sunt falsa. *Secundus finis est, ad arguendum,* & conuincendos eos, qui hæreses & errores contrarios sequuntur. In ea enim rationes insinuantur, adeoque efficaciam motiua: vt sufficiant ad eos conuincendos, eorumque inania argumenta dissoluenda: vt constat ex rationibus, quibus Christus Dominus noster arguebat & conuincebat Iudæos; & ex ijs, quas Sanctus Apostolus in suis epistolis adducit contra multos hæreticos & schismaticos. Ac propterea dicit, quod Episcopus *potens esse debet exhortari in doctrina sana; & eos, qui contradicunt, arguere.* In quo genere præstat Theologia scholastica, vt ipsa docet experientia. *Tertius finis est, ad corrigendum* vitia scilicet, & deprehendendos culpæ reos. Nam Scriptura sacra regulas proponit correctionis; & ostendit quænam sint corrigenda; & modum præscribit corrigendi, vt omnes fugiant peccata, & vitent eorum occasiones. *Quartus est, ad erudendum* in iustitia: neq; enim solum docet veritates, quæ intellectu illustrant, sed etiam doctrinā proponit virtutū, quæ voluntatem extimulat ad eas diligendas & amplectendas: adferens omnes titulos & motiua, media & vtilitates, quæ inveniuntur in eis exercendis. Ac denique sententiam suam ob signat dicens: *vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Non enim satis sibi esse arbitratur quamcunque virtutem docere; sed summam omnium perfectionem: vt homo Dei in omni genere bonorum operum, & in exercitio omnium virtutum benè sit instru-

c Iob. 32. 8.

2

d Isa. 48. 17

S. Thomas
1. p. 2. q. 1. a. 2.

c Tit. 1. 9.

ctus, ab infimis vsque ad supremas. Et hoc præcipuè spectat ad supremos
 Prælatos, Prædicatores, Magistros & Euangelij Ministros: quos Dei homi-
 nes appellat, eò quod dedicati sint obsequio Dei sui, & ministerijs erga
 proximos: qui esse debent in omnibus perfecti, perfectionem suam hau-
 rientes ex ijs quæ in Sacris Scripturis discunt, quæ scriptæ fuerunt ad effi-
 ciendos homines sapiètes & Sanctos, & in vtroq; eminentes. Nam (vt ait
 S. Clemens) in ipsa Scriptura Diuina collecta est omnis rerù varietas, quæ
 in humanis scientijs inuenitur. Rerum omnium origo, in Genesi; Histo-
 riæ certissimæ, in libris Sacris Historiarum; Leges & Præcepta, in Deute-
 ronomio; disputationes & occulta naturalia, in Iob; verus & cantus in
 Psalms; documenta insignis prudentiæ, in libris sapientialibus: & om-
 nia tendunt ad docendam insignem in virtutibus perfectionem. In quo
 genere adhuc eminet magis testamentum nouum: quia hominem emul-
 lit ad culmen totius Sanctitatis. Hoc significabant f duo Cherubim regentes
 Arcam Testamenti, & se mutuo respicientes versis vultibus in Propitiatorum
 plenitudo enim scientiæ inuenitur in vtroq; testamento, Antiquo & No-
 uo: quæ mutuo sese aspiciunt (vt ait S. Gregorius) ob magnam concordiam,
 quam habent inter se in rebus Christi Domini nostri: Prophetam enim
 vetus Testamentum, quod futurum erat in Nouo; Nouum autem
 implet, quod Vetus prophetauerat. Magnum autem latet mysterium in
 eo, quod g Cherubini, quos fecit Moyfes, essent omnino aurei; quos vero
 fecit Salomon, essent h ex lignis oliuarum, tecti tamen auro. Significat enim
 quicquid Scripturæ Diuinæ dicunt (vt dixit S. Augustinus) eò tendere, vt
 animabus efficiat charitatem, cum duplici eius actu, amoris scilicet Dei
 & proximi, per opera misericordiæ, ex ea dilectione orta. Qui autem ex-
 istimat se sacras ipsas literas intellexisse, nec talem habet charitatem: quæ
 inde ei est, atque si nullum in eis studium posuisset, iuxta illud Aposto-
 li: i si nouero mysteria omnia & omnem scientiam, & habuero prophetiam, nihil
 cum caream vita illa ad quam hæc omnia tendunt. Ex quo apparet
 signis Sacrarum litterarum præstantia: quarum studium & meditatio effi-
 cit homines Dei perfectos in sapientia, sanctitate, charitate, misericor-
 dia, & in omni genere operum studiosorum. Illæ enim (vt ait S. Hiero-
 nymus) sunt k aqua redundantes quas Ezechiel vidit fluere ex sancta in
 & irrigare ligna multa nimis, quæ orant in ripa torrentis: quæ producebant fructus
 recentes per singulos menses, qui essent in cibum; folia verò eorum ad medicandum.
 Tales sunt operarij Euangelici, plantati circa aquas redundantes scriptu-
 rarum sacrarum, quarum continua irrigatione, studio, ac meditatione
 crescunt in omni genere sanctitatis, sapientiæ; proferentes cum ma-
 gna excellentia duodecim illos fructus, quos Apostolus: l fructus spiritus
 appellat. Et præterea proferunt opera misericordiæ tam corporalia, quæ

Lib. 1. Cõf
 Apost. c. 6.

f Exod. 25.
 12.

Hom. 25. in
 Euan. & 6
 in Ezech.

g Exod. 25.
 18.

h 3. Reg. 6.
 23. 28

Lib. 1. de
 Doctr. Chri-
 stiana. c. 35.
 & 36.

i 1. Corint.
 13. 2.

k Ezech.
 47. 2. 7. 12.

l Galat. 5.
 22.

Spiritu-

spiritualia, docendi, exhortandi, corrigendi, & reliqua quæ sunt spirituale animarum alimentum. Eorum autem verba sunt medicinalia & salubria: illis enim medentur multis infirmitatibus spiritibus; præueniunt peccata, & consilia præbent omnibus vtilissima.

§. III.

Scientia naturales & litteræ humaniores.

ADSACRARVM Scripturarum intelligentiam; & actus ad quos illæ tendunt, in quibus eminent scholastica Theologia; multum conferunt scientiæ naturales, nominatim tres illæ præcipuæ, quas vocamus Dialecticam sive Logicam, Physicam, & Methaphysicam: quas antiqui Philosophi in ordinem redegerunt, & tradiderunt: quamvis prima earum origo fuerit Deus Dominus noster: qui, teste S. Thoma has scientias infudit Adamo: vt deducitur ex illo Scripturæ loco, in quo dicitur: *Deus adduxisse cuncta animantia terræ, & vniuersa volatilia cæli ad Adamum, vt videret quid vocaret ea: omne enim quod vocauit Adam anima viuens, ipsum est nomen eius: nam Adam nominibus suis appellauit cuncta animantia, & vniuersa volatilia cæli, & omnes bestias terræ: quia omnium nouerat proprietates.* Et ipse Adam has scientias successoribus suis communicauit vsque ad Noe; à Noe autem quasi per hæreditatē deueniunt vsq; ad Abraham, & Iacob, qui eas docuit Aegyptios, vbi valde floruerunt; & inde prouenit, quod b. Moyses (vt Sanctus Stephanus dixit) *eruditus esset omni sapientia Aegyptiorum, Astrologia scilicet, & reliquis scientijs naturalibus.* Perpendit autem S. Gregorius Diuinæ prouidentiae consilia: quod voluerit Moysen esse valde eruditum in scientijs humanis: eò quòd illum prælegisset, vt maximè emineret in Diuinis. Et eandē ob causam Isaias fuit prius valde eloquens. Et Sanctus Apostolus *c. eruditus ad pedes Gamalielis, & idem dici potest de d. Daniele & socijs eius qui fuerunt eruditi omni sapientia, & ab infantia edocti litteris ac disciplinis Chaldaeorum: quia statuerat Deus illos exaltare ad alias disciplinas magis cælestes.* Hanc quippe (ait) secularem scientiam Omnipotens Deus in plano anteposuit, vt nobis ascendendi gradum faceret, qui nos ad Diuinæ scripturæ altitudinem leuare debuisset. Ad hoc enim tantum liberales artes discendæ sunt, vt per instructionem illarum diuina eloquia subtilius intelligantur. Ecclesiastici igitur naturalibus his scientijs studere debent, tanquam gradui cuidam, per quem ascendant ad studium sacræ scripturæ, ac Theologiæ; & ad melius capiendas res diuinas & supernaturales. Et in hunc sensum ait S. Thomas, Sacram Theologiam his scientijs vt quasi ancillis: eò quòd intellectus noster talis sit naturæ, vt opus habeat cognitione rerum naturalium, vt ascendat ad ea cognoscenda, quæ naturam excedunt, vt apparet ex multis occultis rerum naturalium, quæ Deus dignatus est Sancto Iob aperire;

Sapient. 6.
22.

1. p. q. 104.
a 3.

a Genes. 1.
19.
Iosephus 1.
Antiq. c. 1.
Euseb. 9. de
Prepar. E.
uang. c. 18.

b Actuum
7. 22.
lib. 5. in 1.
Regum c. 3.
ad finem

c Act. 22. 3.
d Dan. 1. 4.

1p. q. 1. a. 5.

Iob 39. &
sequentib.

c 3. Reg. 4.
13.

lib. 2. de Do-
ctin. Chri-
stian. c. 40.

& postea Regi Salomoni, de quo refert scriptura quod e disputauerit super lignis à Cedro, quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum que egreditur de pariete, & differuit de iumentis, & volucris, & reptilibus, & piscibus. quæ magna sapientia vsus est ad conficiendos libros sapientiales, quos ex Spiritus sancti inspiratione scriptos nobis reliquit, in quem finem etiam disposuit diuina prouidentia, vt in Ecclesiæ initijs conuerteretur ad fidem veri aliquid in his scientijs naturalibus & in rebus omnibus, quas Philosophi & Poetæ gentiles docebant valde insignes: vt conuersi magna suâ eloquentia & eruditione fidem ipsam illustrarent, eamque alijs persuaderent. Quamuis enim libri & Philosophorum doctrinæ multos haberent admixtos errores: semper tamen aliquid boni habebant, quod ad hunc scopum conferret. Hoc totum explicuit Sæctus Augustinus admiranda quadam similitudine: qui Philosophi (inquit) vocantur, si que forte verum & fidei nostræ accommoda dixerunt, maxime Platonici, non solum honoranda non sunt, sed ab eis etiam tanquã iniustus possessoribus in vltimo nostrum vendicanda. Sicut enim Aegyptij non solum idola habebant onera grauia, quæ populus Israel detestaretur & fugeret, sed etiam vasa atque ornamenta de auro & argento, & vestem, quæ ille populus ex egypto de Aegypto sibi potiùs tanquã ad vsum meliorem clanculo vendicauit non autoritate propria, sed præcepto Dei, ipsis Aegyptijs nescienter commodantibus ea, quibus non benè utebantur, sic doctrinæ omnes gentium non solum simulata & superstitiosa signa, graue quæ sarcinas supercane laboris habent, quæ vnusquisque nostrum, duce Christo, de libertate gentilium exiens, debet abominari atque denicare, sed etiam libérales disciplinas vsui veritatis aptiores, & quædam morum præcepta utilissima continent, de quibus ipso vno Deo colendo nonnulla vera inueniuntur apud eos, quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdam quasi metallis Diuinæ prouidentie, quæ ubique infusa est, eruerunt, & quo peruersè atque iniuriôsè ad obsequium Dæmonum abutuntur, cum ab eorum misera societate sese animo separant, debet ab eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicandi Evangelij, vestem quoque illorum, id est hominum quidem instituta, sed tamen accommodata humanæ societati, quæ in hac vita carere non possumus, accipere atque habere licuerit in vsum conuertenda. Christianus nam quid aliud fecerunt multi boni fideles nostri? Nonne aspiciunt quanto auro & argento & veste suffarcinatus exierit de Aegypto Cyprianus Doctor suauissimus, & Martyr beatissimus? quanto Lactantius? quanto Victorinus, Optatus, Hilarius? vt de viuis taceam, quanto innumera- biles Græci? Quod prior ipse fidelissimus Dei famulus Moyses fecerat, de quo scriptum est, quod eruditus fuerit omni sapientia Aegyptiorum.

quem

quem careri imitati sunt, qui scientijs Aegyptiorum fuerunt locupletati. Philosophi enim nescientes quid facerent, preciosa hæc monilia eis offerrebant, quibus postea illi vtebantur ad maius obsequium Christi, cum ad eam conuertebantur. Hæc Sanctus Augustinus, Et idem confirmat S. Gregorius Nissenus: & S. Hieronymus quasdam alias adfert similitudines, respondens calumniantibus ipsum, quod in suis scriptis infereret exempla scientiarum, & secularium Historiarum. Hoc (inquit) est eripere hostibus arma eorum propria, & f. praeidere caput superbi Goliath proprio eius gladio. Hoc etiam est quod in veteri lege Deus iubebat, vt qui vellet ducere in vxorem g. mulierem captiuam, curaret vt prius raderet cesariem, & circumcideret vngues: nam abscisis harum scientiarum superfluis, bene poterit iustus eas amplecti; & ex h. muliere fornicaria generare, sicut Oseas, lexahel, quod significat scientiam Dei: vtens his artibus & scientijs ad prædicationem, qua generantur adoptiui filij Dei: Quemadmodum ex spinis ait Theodoretus, rose colliguntur, & ex floribus mel, & ex venenatis serpentibus antidota salubria: ita ex libris gentilium possunt magna cautela erui veritates vtilissime, tum ad ipsos infideles conuertendos, tum ad bonos fidelium mores confirmandos. Hinc enim rabies illa Iuliani Apostatae orta fuit, cum prohibuit Christianos his scientijs studere, huiusmodi libros legere. Aduertit enim ex eisdem libris arripere Christianos arma contra ipsos gentiles, quibus etiam fidem nostrorum mysteriorum confirmarent.

Idem multò adhuc amplius confirmatur exemplo ipsius Apostoli Pauli, qui gentilium authorum testimonijs aliquoties vsus est; & nominatim apud Athenienses adduxit sententiam Arati Poetae, dicentis: i ipsius enim & genus sumus. Et (vt notauit S. Chrysostomus) etiam alludit ad illam aiam sententiam: Iouis omnia plena. Et ad Corinthios scribens, attulit aiam Menandri sententiam, dicentis: k. corrumpunt bonos mores colloquia praua. Et scribens ad Titum expressius allegauit sententiam Epimenidis, quem vocat l. proprium Prophetam Cretensium, eò quod boni spiritus instinctu depinxisset proprijs coloribus verissimè & ad viuum mores illius nationis, veritas autem vtilis vbicunque inueniatur (ait S. Ambrosius) est à Spiritu Sancto: ille enim est m. spiritus veritatis. Ex quo prouenit vt Spiritus Sanctus per huiusmodi veritates, quæ reuera sunt ipsius, etiam si per tales Philosophos prolata; opera fecerit & mutationes stupendas. S. Augustinus refert de seipso quod quidam Ciceronis liber, quo exhortatur ad studium Philosophiæ, ita ipsius affectus ac desideria mutauerit: vt omnes suas orationes in Deum dirigeret, & incredibili feruore inciperet immortalẽ sapientiam desiderare, relictis inanibus cogitationibus ac desiderijs, quibus antea tenebatur: & hunc fuisse primum suæ conuersionis gradum. Et Iustinus Philosophus reliquit gentilitatem: quia Deus cor

eius

De vita
Moysi,
Epist. 84.

f. i. Reg. 17
53.
g. Deuter.
2. 12.
Epist. 146.
h. O. ea 4.
lib. 1. eff. 1.
Græc. ad f.

S. Aug. 18.
Ciuil. c. 52.
S. Greg. Naz.
zian. Oration.
1. contra
Iulian.

i. Act. 17. 28.
ibidem.

k. 1. Corin.
15. 33. ita. S.
Hieronymus & S.
Thomas.
l. Tit. 1. 12.

m. 1. Cor. 2.
n. Ioan. 14.
17.

lib. 9. Conf.
f. c. 4.

n Num. 22.
28.

Ir c. 1. Da-
niel habe-
tur. c. Qui
de mensa.
4. 37.
Homil. de
vitiis capi-
enda ex lib.
Genilium.

Lib. 4. de
Fide c. 18

Epist. 103.

1. Stromat.
c. v. lib. 2. de
Abrah. c. 10

eius permittit lectione cuiusdam sententiæ Platonis. Quod si Angelus loquitur, & docet n Balaam per os asine: quid mirum, quod etiam per huiusmodi authores alios doceat?

Ex his deducitur: licitum esse, imò expedire, vt operarij Ecclesiasticis his scientijs naturalibus studeant, legantque libros Philosophorum, & las tradentium. Nisi enim id licuisset: nunquam (ait D. Hieronymus) Daniel & eius socij in eas incubuissent. Qui enim adeo fortiter egerunt, vt non macularent animas suas cibis delicatis de mensa Regis: etiam abstinuissent ab huiusmodi studijs literarum Chaldaicarum, si existimassent se propterea maculam aliquam contracturos. Imò Sanctus Basilus in quadam Homilia, quam de hoc argumento instituit, ait: quemadmodum tinctores, priusquam perfecto purpuræ colore pannum tingant, alioquinus perfecto eum tingunt: ita ante studium Sacrarum literarum studendum est his scientij: humanis.

Id tamen faciendum est cum magna cautela, separando preciosi vili: relictis scilicet eorum erroribus, & leuitatibus tanquam vilibus, acceptis tantum veritatibus, quas proponunt, quæ sunt preciosæ. Colligendæ sunt rosæ, sed spinis relictis: & quemadmodum apes non ferunt super singulos flores, sed super aliquos; neque sugunt quicquid mellis continent, sed quod sibi satis est: ita ex huiusmodi libris illud solum est accipiendum, quod sufficiat ad præcipuum finem scientiarum diuinarum, & morum reformationem. Accipiamus (inquit S. Ioannes Damascenus) tanquam periti Trapezitæ verum & legitimum aurum, relicto falso adulterato: & omnia fiant cum debita moderatione, nequid nimis. Debet enim qui illas scientias sibi compararunt, vltimum eligere locum, potius gloriantes se esse sapientes Christianos, quàm Ciceromianos, aut Aristotelicos. Ne eis eueniat, quod S. Hieronymo, qui apud Tribunal Dei pernitus dicitur, ob excessum in hoc genere.

Sacra doctrina (ait S. Clemens Alexandrinus & S. Ambrosius) esse debet sicut Sara, præcipua Abrahami vxor; scientiæ autem humanæ, sicut Agar, quæ erat ancilla. Contra omnem enim rationem esset plura facere ancillam, quàm ipsam Dominam; & plus temporis expendere cogendo cum viliori, quàm cum preciosiori: hæc esse debet quasi parua & alimentum præcipuum; altera illa, quasi additamentum. Nam, S. Basilus dixit: sacra scientiæ sunt quasi fructus arboris; humanæ verò quasi folia: quemadmodum autem folia sunt etiam necessaria ad arboris ornamentum, & pulchritudinem, & ad conseruandos fructus: ita literæ humaniores ornamentum & splendorem quandam adferunt Diuinis, eoque ueritate ac explicant. Speciatim tamen inter scientias & artes humanas Eloquutio est magni momenti pro Magistris & Prædicatoribus Ecclesiæ: accipi-

endo hanc prædam ab Aegyptijs, malè ea vtentibus, ad suas vanitates & fraudes pe: suadendas. Nam (vt ait S. Augustinus) quando sapientiæ cõ- iungitur Eloquentia, vtraque est efficacior ad docendum, persuadendũ, & permouendos Auditores. Et quemadmodum Eloquentia absq; scientia nõ est vtilis, & interdũ potius noxia: ira scientia absq; Eloquẽtia prodest minus, ad iuuãdos alios. Et ipsamet sacra scriptura magnã habet eloquentiam proportionatam grauitati loquentis: & ipse Apostolus dixit de se: *oro et si imperitus sermone, sed non scientia*: & iterum: *proloquimur non in doctri- na humane sapientiæ verbis*: quem tamen rara quadam ac singulari eloquẽtia à Diuino spiritu dictata locutum esse fusc probat S. Augustinus: & idẽ dicit de alijs Prophetis. Eadem etiam Eloquentia valde eminenter eluxit in multis Sanctis Ecclesiæ Latinæ & Græcæ; qui non minus sapientes, quã eloquentes magnum fecerunt fructum suis concionibus & rationibus. Vt autem captiuam hanc quis ducat: necesse est, iuxta legis præscriptum, radere cæsariem eius, & vnguẽs abscindere multarum superfluitatum, quas inter gentiles Oratores habet, eamque Oratoribus Christianis accommodare.

Denique S. Apostolus (vt aiunt Origenes & S. Hieronymus) attulit gentium Philosphorum sententias & dicta, *sanctificans profana & faciens Ecclesiastica*. Quare quicumque naturalibus scientijs & artibus ac literis humanioribus studere vult: debet eas sanctificare & reddere Ecclesiasticas, dirigendo eas in eum finem, quem Ecclesia intendit: & in eam sanctitatem quam illa quærit, & Sancto ac perfecto illo modo, quo sacris literis studendum est: de quo in proximo capite agetur.

Lib. 4. de
doctr
Christ. c. 5.

12. Cor.
11. 9.
1. Cor. 2. 1

Supra c. 7.
& sequens.

Homil. 31.
in Lucam
Epi. 8.

CAPVT II.

CHARITAS ET STUDIO SITAS DONVM QVE
Sapientia multum conferunt ad studendum scientijs
cum perfectione

S. Thomas
1. 2. q. 66. a. 3

QVAMVIS SCIENTIÆ IN SE IPSIS EAM EXCEL-
LENTIAM habeant, quam diximus: & nobilitent po-
tentiam hominis præstantiorem, hoc est intellectum:
maior tamen earum nobilitas & præstantia in hac vita
eis prouenit ex adiuncto secũdo talento virtutum, qua-
rum finis & scopus est perficere voluntatem, & liberum
hominis arbitrium in omnibus suis operibus, & in ipso exercitio studen-

Tom. 4

M m m

di, di-